

Bjurhovda fritidspark

Från lekplats till temapark

Arkeologisk antikvarisk kontroll

Västerås 459:3
Västerås 3:24, 3:65, Stenåldern 8
Badelunda socken
Västerås kommun
Västmanlands län
Västmanland

Ulf Alström

Innehåll

Sammanfattning.....	1
Inledning.....	2
Syfte och målsättning.....	2
Bakgrund.....	2
Undersökningsresultat.....	4
Tolkning och utvärdering.....	6
Referenser.....	7
Kart- och arkivmaterial.....	7
Otryckta källor.....	7
Tekniska och administrativa uppgifter.....	7
Kartfigur.....	8

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2012

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-215-9

Västerås 2013.

Sammanfattning

I samband med en ombyggnation av en lekpark i Bjurhovda i Västerås har Stiftelsen Kulturmiljövård utfört en arkeologisk antikvarisk kontroll.

Ett stort antal schakt har grävts där lekredskap, nya markytor, planteringar och en vattenkanal ska byggas.

Inga fornlämningar i form av anläggningar eller kulturlager påverkades av grävarbetena eftersom det tidigare utförts omfattande markarbeten i lekparksområdet där topografin påverkats. Markytor har planats ut och en naturlig förhöjning har byggts på för att få backar för vinteraktiviteter.

Det dominerade lagren var påförda och innehöll allt från byggskräp (t.ex. ett traktordäck) och sprängsten till matjord, lera och sand.

Inledning

På grund av en ombyggnad av Bjurhovda fritidspark i östra Västerås, till en så kallad temapark, har Stiftelsen Kulturmiljövård genomfört en arkeologisk antikvarisk kontroll. De inledande markarbetena utfördes i syfte att kontrollera att fornlämningar inte skulle påverkas vid ombyggnaden till temapark. Området är och har varit rikt på fornlämningar. Flera undersöktes och togs bort när stadsdelen Bjurhovda byggdes.

Beställare och uppdragsgivare av den antikvariska kontrollen var Park- och Naturenheten, Västerås stad, som även bekostade undersökningen.

Den arkeologiska antikvariska kontrollen genomfördes efter ett beslut av Länsstyrelsen i Västmanlands län 2012-09-13 (dnr:431-2811-12).

Syfte och målsättning

Syftet med den antikvariska kontrollen var att skydda fornlämning från skada. Under vissa förutsättningar kunde påträffade fornlämningar eller kulturlager dokumenteras utan att samråd genomfördes med länsstyrelsen. En viktig förutsättning för den lösningen var dock att det var förenligt med svårigheter att flytta schakten.

Om fornlämningar påträffades skulle dess utbredning i schakten dokumenteras. En bedömning av kulturlagens och anläggningarnas karaktär skulle göras. En preliminär datering och tolkning av fornlämningarna var önskvärt

Bakgrund

I anslutning till undersökningsområdet har flera fornlämningar registrerats och även undersökts. Vanliga fornlämningar i området är gravfält och skålgropar. Även en hällkista har påträffats i nära anslutning till lekparkområdet. Den är återrestaurerad sedan några år. Hällkistan undersöktes tillsammans med ytterligare ett 50-tal gravar 1967–1968 (Jaanusson 1969).

Figur 1. Den restaurerade hällkistan som undersöktes 1967–1968. (Foto U. Alström.)

Undersökningsområdet är kuperat. I söder och öster har den naturliga topografin ”förbättrats”, förmodligen med tanke på vinteraktiviteter. I undersökningsområdets nordvästra och centrala delar finns en plan yta där flera dagvattenbrunnar är anlagda. Området har alltså förändrats mycket topografiskt vilket har påverkat resultatet av den antikvariska kontrollen.

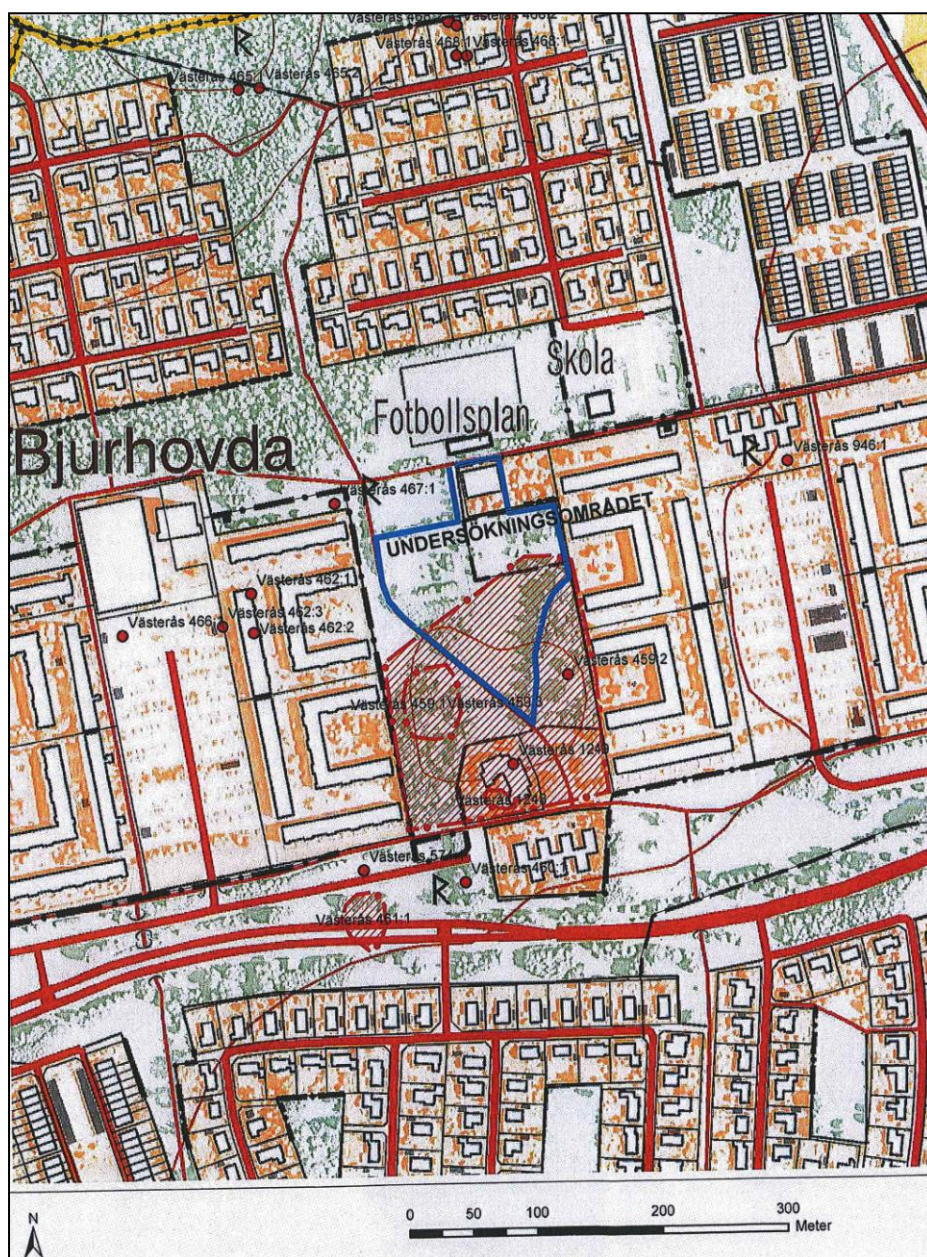
Figur 2. Den östra delen av området där den antikvariska kontrollen genomfördes inför ombyggnaden av lekplatsen. I fonden ligger den till stora delar uppbyggda backen. (Foto från norr U. Alström.)

Figur 3. Östra delen av den uppbyggda backen där ett flertal lekverktyg skulle placeras. (Foto från söder U. Alström.)

Undersökningresultat

Figur 4. Undersökningsområdet markerat med blå linje. I undersökningsområdet finns en registrerad fornlämning som är en bytomt (Västerås 459:3). (Bakgrundskartan Skala 1:5 000.)

I undersökningsområdet grävdes ett flertal schakt i olika djup för stencmjölsyta, gummiassfalt, konstgräs, schakt för diverse fundament, sandlåda, planteringsytor och gropar samt schakt för vattenlek och dagvatten.

Sammanlagt schaktningsövervakades cirka 35 m schakt i varierande storlek inom området. I delområde 1 var det största schaktet cirka 10×15 m medan schakten i delområde 3 var 1,5 ×0,4 m stora.

Dessa redovisas i delområden utifrån var i undersökningsområdet de är placerade.

Figur 5. Undersökningsområdet med de schaktningsövervakade delområdena markerade med röda ovaler samt nummerade från 1 till 4. Det röda strecket centralt markerar ett vattenledningsschakt. (Schaktplan Västerås kommun. Skala cirka 1:1 000.)

Delområde 1 (figur 5)

I området grävdes två rektangulära schakt. I den södra ytan, som var större, varierade schaktets djup från 0,5 till 2,0 m. Det grävda materialet bestod av sprängsten, lera och

matjord. I botten av schaktet påträffades en asfalterad yta. Den norra ytan grävdes till cirka 1 m djup. Materialet bestod av lera och matjord. Norr om de större schakten grävdes 14 mindre schakt, 1,3×1,3 m stora och 0,5 m djupa för fundament till gungdjur. Endast påförd matjord och sand påträffades. I fyllningen till en av groparna låg ett krocketklot inbäddat i sanden.

Delområde 2 (figur 5)

I delområde 2 avplanades två ytor för att rymma lekredskap. Djupet var cirka 0,5 m. De grävda massorna bestod av lera med inblandning av tegel. I den större södra ytan påträffades ett traktordäck till en mindre traktor. Materialet var påfört.

Delområde 3 (figur 5)

I delområde 3 skulle en vattenränna och vattenledning anläggas. Några undersökningsschakt grävdes efter vattenlekens sträckning. I söder påträffades byggavfall, plåtbitar och asfalt. I norr berördes ursprunglig markyta som bestod av jord och morän samt enstaka dräneringsrör i tegel. Schakten var 0,3 m breda och 0,4–0,5 m djupa. Inga anläggningar påträffades i den ursprungliga markytan.

Delområde 4 (figur 5)

I delområde 4 grävdes 9 schakt med olika längd för planerade planteringar. Dessa var 4–10 m långa, 0,4 m breda, cirka 0,6 m djupa. På det djupet framkom ren lera. Över leran låg ett 0,4 m tjockt påfört moränlager. I ytan fanns ett matjordslager som var 0,2 m tjockt. I områdets norra del skulle sex lekhyddor anläggas på betongfundament (markerade med x inom fyrkant). Vid den antikvariska kontrollen konstaterades att hyddorna planerades på ett kabelstråk varför de flyttades något söderut. Flera dagvattenbrunnar fanns i delområde 4.

Centralt i området grävdes dessutom 3 kortare schakt inför schaktning för en vattenledning (markerad med ett rött streck). Endast lera och grus påträffades i schakten. Ledningssträckningen började i norr vid plaskdammen. I söder skulle den enligt planerna kopplas till delområde 3:s vattenränna.

Tolkning och utvärdering

Den arkeologiska antikvariska kontrollen inför byggandet av Bjurhovda fritidspark visade att området genomgått stora förändringar sedan bostadsområdet byggdes på 1960- och 1970- talen. I de flesta schakten påträffades bara sentida påförda fyllnadslager eller byggnadsrester samt skräp som deponerats när Bjurhovdaområdet byggdes. Även senare omdaningar av grönområdet har påverkat området topografi.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Bakgrundskartan med undersökningsområdet. Skala cirka 1: 5000.
Schaktplan. Bygghandling Västerås kommun. Skala cirka 1: 1000.
Topografiska kartan 11G SO Västerås. Skala 1:50 000.

Otryckta källor

Jaanusson, H., 1969. Rapport över arkeologisk undersökning av gravfält nr 459, Bjurhovda, Badelunda församling, Västerås stad, Västmanland 1967–1968. Opublicerad rapport. VLM:s arkiv. Västerås

Tekniska och administrativa uppgifter

KM projekt nr:	KM 12096
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:	431-2811-12, 2012-09-13
Undersökningsperiod:	17,18 september 2012
Exploateringsyta:	400 m ² 270 löpmeter schakt
Personal:	Jonas Ros, Ulf Alström
Belägenhet:	Västerås 3:24, 3:65, Stenåldern 8
Top. karta:	11G SO Västerås
Koordinatsystem:	Sweref99 TM
Koordinater:	6610890/591035
Inmätningmetod:	Manuell
Dokumentationshandlingar:	Förvaras på KM
Fynd:	Inga fynd påträffades

Kartfigur

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet Gävle. Ärende nr MS2012/02954.

Figur 6. Undersökningsplatsens läge markerat med en ring. Utdrag ur topografiska kartan. Skala 1:50 000.

